

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

Μετατόπισις ἐκ τῆς «Νέας Ημέρας» 1899 α.σ. 1286-1288)

823

[Handwritten signature]
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΒΗΛΑΣ
ΒΟΥΛ. ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΕΝ ΤΕΡΤΕΣΤῃ

Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

PAP

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ Μεταφύλαξις ἐκ τῆς «Νέας Ἠμερας» 1899 ἀρ. 1286-1288 ΑΘΗΝΩΝ

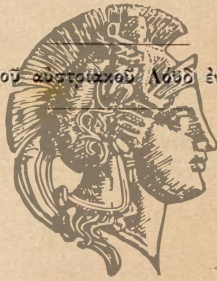

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ

Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

Τύποις του αστατικού Λόουδ εν Τεργέστη.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚ ΛΙΘΩΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ.

Τῇ ἱερᾷ μνήμῃ Στεφάνου Κουμανούδη χαριστήριον.

Α΄.

ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

«Ζεὺς πανεπώπης»

καὶ «Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφαλείοι».

Καθόλου μὲν ἡ ἱστορία σωζομένων ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηῶν εἶναι καθ' ἱκανὸν μέρος ἱστορία τοῦ ἀσπί τοῦ ἐνθάδε βίου μεταστάτους καὶ σοφοῦ καὶ φιλοπάτριδος Στεφάνου Κουμανούδη· ἰδίᾳ δὲ τοῦ Κουμανούδη καὶ τῆς γὰρ Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ὅσα εἶναι πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἀπολίθω ἐνεπιγράφοι φυλασσόμενοι ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ τὰ ἐκ τῶν λίθων ἐν πολλοῖς περιοδικοῖς συγγράμμασιν ὑπὸ τοῦ αἰδίου ἀνδρὸς ἐκδεδωμένα ἐπιγράμματα. Τίς δὲ ἀντιθετὴν εἰδικὴν τῶν ἐπιγραμμάτων τῆς Ἀττικῆς ἔκδοσιν τοῦ φιλοπαιδείου ἀνδρὸς;

Ἰδίου τινὸς ἔρωτος ἐνεφορεῖτο ὁ Κουμανούδης πρὸς τὰς καινοφανεῖς τῶν ἐπιγραμμάτων λέξεις, τοῦ δ' ἔρωτος τούτου τέκνον ὀψίγονον εἶναι ἡ «Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς λεξικοῖς»· πασῶν τῶν λέξεων «τιμιωτάτας» ἀπεκάλεσεν ὁ Κουμανούδης ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ (ἐν τῇ σελίδι ζ' τοῦ προλόγου) ὅσας «συνήγαγεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν» μετὰ τῆς οικείας εὐχυσίας, πρὸς ἣν πολλακίς παρ' αὐτῷ ἠμιλλᾶτο τὸ ἐν τῷ λόγῳ τάχος τῆς σημασίας, τὸ πᾶν δηλώσας.

Τὸ μνημονευθὲν πολῦτιμον πόνημα τοῦ μακαρίτου καὶ τοῦ πονήματος τὸ παρατεθὲν χωρίον ἐνεθυμήθη μὲν μὴν Δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1898 ἀντιγράφων ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μυτιλήνης, τῷ ἀληθεῖ τούτῳ Μουσείῳ, ἔμμετρον νεοφανοῦς στήλης ἐπιγράμμα, ἐνεθυμήθη δὲ μὴν Ματίῳ τοῦ 1899 μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου. Ὁ δὲ τὸ προκείμενον λιτὸν μνημόσυον εὐλαβῶς προσφέρων ἠτύχητε νὰ καταλεχθῇ οὐ μόνον εἰς τοὺς ἀκροκτᾶς τοῦ Κουμανούδη δημοσίᾳ διδάσκοντος ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὀμιλητὰς αὐτοῦ ἰδίᾳ ὠφελούντος.

1) Ζεύς, ἐπώπης, πανεπώπης.

Ἡσύχιος ὁ λεξικογράφος παρέδωκεν ἡμῖν τὰς λέξεις

Ἐπωποτής. Ζεύς παρὰ Ἀθηναίους
ἐπώπη· ἐπόπτη, ἐφορώντι

ἐπωπίδες· ἐπίσκοποι. Ἀκόλουθοι παρὰ Λακεδαιμονίους.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ μείζονι τοῦ Ἡσυχίου ἐκδόσει τοῦ Moriz Schmidt (ἐν τόμῳ Α' σελίδι 181,7) εἰς τὴν δευτέραν τῶν ἀναγεγραμμένων λέξεων φερομένου ὑποσημειώματος μανθάνομεν ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἡσυχίου ἔχει τὴν γραφὴν

ἐπώπει· ἐπόπτει, ἐφορώντι

καὶ ὅτι ὁ μὲν Ἄλδος μετέγραψεν ἐπώπη ὁ δὲ Μουσοῦρος ἐπώπη. Ὁ Schmidt παρετήρησε καὶ τάδε· «L. ἔποπι coll ἔποψ. Idem voluisse Pearsonem video». Ἐν τῷ προκειμένῳ μοι Βιβλίῳ τοῦ Pearson (Adversaria Hesychiana Oxonii 1844), ἐν τόμ. Α' σελ. 315, κεῖνται τὰ ἑξῆς· «Ἐπωπι. v. Ἐποψ [N. B. primo scripsit Ἐποπι, postea correxit Ἐπωπι.]· ἐνόμιζεν ἄρα ὁ Pearson ὅτι τὸ παρ' Ἡσυχίου κείμενον ἐπώπει μεταγραφτέον ἐπώπι· μάλλον ἢ ἔποπι, ὑπονοῶν ὅτι πλὴν τοῦ ἔποψ ἐρρήθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τὸ ἔποψ (Ἡσύχιος «ἐπώπα· ἀλεκτρούνα ἄγριον»). Τὰ δὲ παρ' Ἡσυχίου «ἔποψ ἐπόπτης, ἀνάστηξ· καὶ εἶδος ὄρνέου» παρὰ παλαιῶν καὶ ὁ Schmidt ἠξίωσε τὰ γραφῆ το

ἔποπι· ἐπόπτη, ἐφορώντι

Γενναῖα μὲν εἶναι τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Schmidt τὰ ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιστήμῃ κατορθώματα ὧν περιφανὲς μνημεῖον ἴδρυται ἢ ἐκδοσίς τοῦ Ἡσυχίου, οὐδὲν δὲ θαῦμα ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν κατώρθωσε νὰ φυλάξῃ ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἀστοχημάτων ὧν κυριωτάτη ἀφορμὴ ἐγένετο ἡ κριτικὴ τὸλμη, ἢ κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς ὑπερκριτικὴν πολλὰκις μεταπίπτουσα αἰθαιρεσίαν· τοῦ δ' ἀληθοῦς ἀπεσφάλῃ κατ' ἐμὲ ὁ Schmidt καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς γίνεται ὁ λόγος λέξει τοῦ Ἡσυχίου.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ λέξις ἐπώπει εἶναι παραδεδομένη ἐν τῷ χειρογράφῳ μεταξὺ λέξεων ἀπὸ τῶν ἐπω γραμμάτων ἀρχομένων, τοῦτο δὲν εἶναι, ὡς γινώσκουσιν οἱ περὶ τὰ παλαιὰ Λεξικά καὶ μικρὸν διατριψάντες, ἰσχυρὸς λόγος μόνος δυνάμενος νὰ ἐλέγξῃ ἐσφαλμένην τὴν μεταγραφὴν ἔποπι· ὅτι δὲ ἡ λέξις ἐπώπης, ἧς τὴν δοτικὴν πτώσιν προέτεινεν ὁ Μουσοῦρος, εἶναι ὀρθῶς πεποιημένη καὶ ὅτι ὁ Ἡσύχιος πιθανώτατα τὸ ἐπώπη ἔγραψεν εὐρών που μετ' ἀναφορᾶς εἰς τὸν Δία εἰρημόμενον, ταῦτα θὰ ἀποδείξωσι τὰ ἐφεξῆς ῥηθησόμενα ἐν οἷς τὰ καταλεγόμενα ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικὰ ὀνόματα συνήγαγον ἐκ παλαιῶν συγγραφέων καὶ νέων Λεξικῶν καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Lobbeck ἐν τῇ γ' ἐκ-

δόσει (1866) τοῦ Αἴαντος τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ταῖς σελίδι 337—341, σεσημειωμένων.

Σύνθετα ὀνόματα ἐπίθετα, ὧν τὸ δεύτερον συνθετικὸν μέρος εἶναι ἢ λέξις ὦψ (οψ, ὄψομαι, ὄψ, ὄπ-ωπ-α, ὦπῆ), σχηματίζουσι οἱ παλαιοὶ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς κλίσεις ἔχοντα τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος συχνοτάτα μὲν ὄνομα, ἦτοι ἐπίθετον ἢ προσηγορικόν, σπανιώτατα δὲ ῥῆμα· λήγει δὲ ἢ ὀνομαστικῆ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους πτώσις ἦτοι εἰς ὦψ (οψ) ἢ εἰς ὦπῆς, ὠπόος, ὠπῆς· ἢ τοῦ θηλυκοῦ γένους εὐρίσκειται τελευτώσα εἰς ὦψ, ὦπις, ὠπῆ (σπανιώτερον ὠπόος), ὠπῆς·

Ἄγλαῶψ (ἀγλαῶπις)· ἀγριωπός· αἰγωπός· αἰθίοψ· αἰθρωπός· αἵματωπός (αἱμωπός) καὶ αἵματώψ· ἀλαωπός καὶ ἀλαῶψ (ἀλαῶπις)· ἀμβλυωπός (ἀμβλωπός) καὶ ἀμβλυωπῆς (ἀμβλωπῆς)-ἀμβλώψ· ἀμύδρωψ (Κουμανούδης ἐν Συναγ. σελ. 16)· ἀρρενώπας (παρὰ Κρατίνω, Kock Com. Att. fragm. 389, τόμ. Α' σελ. 120) καὶ ἀρρενωπός καὶ ἀρρενώψ· ἀστ(ε)ρωπός.

Βαρυωπῆς· βλοσυρωπός καὶ βλοσυρωπῆς (τριτόκλιτον παρ' Ὀππιανῷ «βλοσυρώπεε μόσχῳ»· βλοσυρώπης -ου καὶ -εος κατ' ἄλλους. Περὶ τῆς τονώσεως ἰδὲ Lob. ἐν σελ. 338)· βοῶπῆς καὶ βοῶψ (; ἐξ οὗ τὸ προσηγορικὸν βόωψ) (βοῶπις).

Γλαυκώπῆς καὶ γλαυκωπός καὶ γλαυκῶψ (γλαυκῶπις)· γοργωπός καὶ γοργῶψ (γοργῶπις).

Δεινώπῆς καὶ δεινώψ· δολιῶψ (δολιῶπις).

Ἐλικωπός καὶ ἐλικῶψ (ἐλικῶπις)· εὐρύωψ (Lob. σελ. 340) (ἐρατώπις).

(Θαλερωπῆς· θεμερωπῆς).

(Καλυκῶπις)· κελαινῶπῆς καὶ κελαινωπός καὶ κελαινῶψ (κελαινώπις)· κερῶψ (κερατώπις)· κνώψ· κοιλωπός καὶ κοιλῶπῆς, κοιλώπεος (κοιλῶπις)· κύκλωψ· κυνώπῆς (κυνῶπις).

Λευκώπῆς (λευκῶπις)· λιθῶπῆς, λιθώπεος· λιπαρώψ· (λυτσῶπις).

Μεγαλωπός· μελανωπός· μο(υ)ῶψ· μυριωπός· μυωπός καὶ μύωψ.

Νεωπός ἢ νεωπῆς-νεῶψ (Ἡσύχιος «νεοπίς ἀντὶ τοῦ νεοβλέπουσινέας»· νεωποῦς ἀντὶ τοῦ νεοβλέπουος ἢ νέας Μουσοῦρος, νεωποῦς ἀντὶ τοῦ νεοβλεπούος ἢ νέας Lobeck, νεώπας ἀντὶ τοῦ νεοβλέπτους ἢ νέας Thesaurus· ἴσως δὲ γραπτέον τὸ νεωπάς).

Οἰνωπός καὶ οἰνώψ· ὀξυωπός καὶ ὀξυωπῆς (ὀξυώπῆς Lob. σελ. 338).

Παρθενωπός· πολυωπός καὶ πολυωπῆς-πολυώψ· πυρ(σ)ωπός καὶ πυρώπῆς, πυρώπεος (πυρ(σ)ῶπις).

Ῥοδωπός (ροδῶπις).

Σκολιωπός· σιυθρωπός· στυγερώπης (Lob. σελ. 338) και στυγερωπός.

(Ταναῶπις)· ταυρωπός και ταυρώψ (ταυρωπίς)· τερατωπός· τυφλώψ.

(Υαλώπις).

Φαιδρωπός· φαινώψ· φιλώψ· φλογωπός και φλογώψ· φοβερωπός και φοβερώψ.

Χαριτώπης (χαριτώπις)· χαρο(ω)πός και χαρώψ· χάρωψ· χρυσώπης και χρυσώψ (χρυσώπις).

Ἄλλοι βιβλιακώτεροι και μνημονικώτεροι ἐμοῦ πάντως θὰ εὐρωσιν ἄλλα προσθετέα εἰς τὰ καταλεχθέντα, ἢ δὲ ζήτησις ἐπεκτεινομένη θὰ καταδείξῃ οὐ μόνον τὴν θαυμαστὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δύναμιν περὶ τὸν ποικίλον σχηματισμὸν συνθέτων ὀνομάτων ἐπιθέτων και ἐν τῇ λέξει ὦψ, ἀλλὰ και τὴν και ἐκ τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων καταδειχθεῖσαν ὀρθότητα τῆς συνθέσεως τῆς προσθέσεως ἐπὶ και τοῦ εἰρημένου προσηγορικοῦ ὀνόματος εἰς τὸ πρωτόκλιτον προσηγορικὸν ὄνομα ἐπώπης κατὰ τὰ εἰς ὦπης λήγοντα ἐπιθετα ὀνόματα.

Ἐπιθετα συγκείμενα ἐκ τῆς αὐτῆς λέξεως ὡς δευτέρου μέρους και ἐκ προσθέσεως, ἐπιρρήματος ἢ μορίου τινός ὡς πρώτου μέρους ἐνεθυμήθη ἐγὼ πάνυ ὀλίγα πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Lobeck ἀναγεγραμμένων.

Ἄντωπός και ἀντωπῆς (ἰ)· ἀψ· εἰσωπός· ἐριώπης (ἐριώπις)· εὐαπός και εὐαψ (εὐώπις)· κατώπός· Ἐν παθητικῇ σημασίᾳ εἴρηται τὸ ἀμφισωπός (Ἡσύχιος «ἀμφισωπον» περίωπον, πάντοθεν ἀναπεπταμένον· Αἰσχύλος Ἐλαχίο· Πόσειν) και Ἐτυμολογικὸν Μέγα «ἀμφισωπον· περίβλεπτον» Nauck Trag. Gr. fragm. 41, ἐκδ. β' σελ. 15), τὸ περιωπῆς και ἐνίστε τὸ τηλωπός.

Συντομίας χάριν παραλείπων τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσηματισμένα ὀνόματα κύρια και προσηγορικὰ, ὧν ἱκανὰ (Γοργώπας, Λυκώπας και Λύκωπος, Οἰνώπας· Ἄνθρωπος· Ἴωψ, Ἴωψ, Κέρκωψ, Φαίνωψ, Χάρωψ και Χάρωπος· Ἴωψ, κώνωψ, ὕδρωψ και «ἀνετυμολόγητα» ἀέρωψ, δρούωψ, πάρνωψ και πολλὰ ἄλλα) ἐμνημόνευσεν ὁ Lobeck, ἄξια παραθέσεως νομίζω ὅσα προσηγορικὰ ὀνόματα θηλυκοῦ και οὐδετέρου γένους ἐνεθυμήθη, τάδε· ἐνωπῆ· ἐπωπῆ (παρ' Αἰσχύλου ἐπὶ τόπου· και ῥῆμα ἐν Ἐὐμενίδω· στίχῳ 275 και 971 ἐπωπᾶ ὁ Ἡσύχιος ἐξηγεῖται «ἐφορᾶ, ἐποπτεύει», ὡπερ τὸ ἐπώπε ἰξ' «ἐπόπτη, ἐφορῶντι»)· πανωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ πανωπῆ εἰς ἐπιθετον)· παρωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ παρωπῆ)· περιωπῆ και ὕπωπῆ (ἐξ οὗ τὸ ὕπωπιον)· μέτωπον και πῶσιπον.

Καλῶς ἄρα ἀποκατέστησεν ὁ Μουσοῦρος παρ' Ἡσυχίου τὸ ἐπώπῆ. Κατὰ τὸν λεξικογράφον ἐπώπης εἶναι ὁ «ἐπόπτης, ἐφορῶν», πιθανώτατον δὲ νομίζω ἐγὼ δεῖ και τούτῳ τῷ ὀνόματι ἔκδοσις τοῦ θεοῦ, ὁ καλούμενος και ἐπόπτης κατὰ τὸν Ἡσύχιον «ἐπόπτης· Ζεὺς.

Ἡ Θεατῆς» καὶ ἐπόψιος κατὰ τὸν αὐτὸν «ἐπόψιος· Ζεὺς» (Ἀπολλωνίου Ῥοδίου Ἄργον. Β 1135 «Διὸς δ' ἄμφω ἱκέται τε | καὶ ξεῖνοι· δὲ δέ που καὶ ἐπόψιος ἄμμι τέτυκται» καὶ Σοφοκλέους Φιλοκλήτου 1040 «θεοὶ τ' ἐπόψιοι»). Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἡσυχίου «ἐποψ· ἐπόπτῃς, δυνάστης. Καὶ εἶδος ὀρέου» ἡ πρώτη ἐρμηνεία ἀναφέρεται προφανῶς εἰς θεὸν τινα καὶ δὴ πιθανῶς πάλιν εἰς τὸν Δία, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὸ πτηνὸν οὗ τὸ ὄνομα, ἐσχηματισμένον τάχα ἐκ τῆς φωνῆς (u r u r a), παρετυμολογεῖ καθ' ἣν ἔχει πυκνὴν συνήθειαν ὁ Αἰσχύλος ἐν τῷ ἀπροσάσματι 304·

τούτον δ' ἐπόπτῃν ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
πεποικίλωκε κ. τ. λ.

Λέγει δὲ τὸν ἔποπα εἰς ὃν κατὰ τὸν γνωστὸν μῦθον ἀπωρνηθῶθῃ ὁ αἰσχροουργὸς Τηρεὺς.

Τὸ θηλυκὸν ἐπῶπις δὲν εὐρόν που παραδεδομένον, ἀποκατέστησε δ' αὐτὸ ὁ Meineke ὡς τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν πόλεως ὄνομα (Ἐπῶπιν) ἐν τοῖς τοῦ Στράβωνος, σ' 259 (τόμ. Α' σελ. 356) ἀντὶ τοῦ καὶ παρὰ τῷ Κοραῆ (τόμ. Α' σελ. 349) κειμένου Ἐσῶπιν τάδε παρατηρήσας ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ Vindiciarum Strabonianarum liber (Berolini 1852), ἐν σελ. 89· «Ἴδρυται δ' ἡ πόλις ἐπ' ὄρους ἦν Ἐσῶπιν καλοῦσιν. De locis haec dicuntur Epizephyriis; sed pro Ἐσῶπιν scribendum haud dubie Ἐπῶπιν. Hoc enim nomen, non item alterum, Graeci locis, a quibus late prospectus pateret, indere solebant. E pro pro ὄ montis nomen est in Pitheculis apud Plinium NH. 2, 89 qui Ἐπωμεύς male [ἀντὶ τοῦ Ἐπωπεύς] dicitur in libris Strabonis lib. 5 p. 248. Eodem Ephyræ [τῆς Ἀκροκορίνθου, τῆς Ἐπωπηῆς] nomen revocandum esse monui ad Stephanum Byz. p. 275, 3». Εἰς τὴν ἐν τῷ στίχῳ 1175 τῆς Λυκόφρονος Ἀλεξάνδρου κειμένην λέξιν ἐπωπίδα φέρεται ἀρχαῖον σχόλιον τὸ ἐξῆς· «εἰ μὲν δασέως τὴν ἀκόλουθον, εἰ δὲ ψιλῶς τὴν ἐπίσκοπον διὰ τὰς ὤπας», ὁ δὲ Ἡσύχιος ἀνέγραψε καὶ τὴν λέξιν «Ἐπωπίς· Δημήτηρ παρὰ Σικυωνίοις». Μεθηρημένους δὲ ὁ Pape τὸν Ἐπωπέα (λόρον) Schauenstein (καὶ τὸ Ὀξύωπον πόλεως ὄνομα Schauenburg).

Τὰ τοῦ Meineke ἀναγνούς τις ἴσως ἀν προτιμῆση τὸ τοῦ Ἡσυχίου ἐπῶπει νὰ μεταγράψῃ ἐπωπεῖ (παρὰ τὸ ἐπωπεύς—Ἐπωπεύς). ἴσως δὲ ἄλλος ἦτοι φυλάσων τὸν παραδεδομένον τόνον ἢ μεταβάλλων αὐτὸν (ἐπωπεῖ) θὰ εἰκάσῃ τριτόκλιτον ὄνομα ἐπῶπης—ἐπωπής. Ἀσφαλέστατον τοῦ πρωτοκλίτου ὀνόματος ἐπῶπης μάρτυρα προσάγω ἐγὼ τὸ Μυτιληναῖκόν ἐπίγραμμα ᾧ καὶ διδῶμι τὸν λόγον μετὰ βραχεῖαν παρατήρησιν, τὴν ἐξῆς· ἐν τῷ ἐπιγράμματι κεῖται τὸ Ζηνί—πανεπῶπη· ἐκαλεῖτο ἄρα ὁ Ζεὺς καὶ ἐπῶπης, ὁ

δ' ἄγνωστος τῆς Μυτιλήνης ἐπιγραμματοποιὸς ἐκόσμησε τὸν ἀνακτα ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ τῶ ἐπιτεταμένην τὴν ἔνοιαν ἔχοντι δνόματι πανεπώπης. Εἶναι δὲ πανεπώπης οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ πανεπόπτης (πανεπόψιος) καὶ παντεπόπτης ὧν ὀνομάτων τὸ πανεπόπτης ὁ ποιητῆς τοῦ ἐπιγράμματος ὡς ἐκ τοῦ μέτρου οὐδαμῶς ἐκωλύετο νὰ μεταχειρισθῆ. Ὁ Ἀισχύλος ἐν Εὐμενίδων στίχῳ 1046 εἶπε τὸ «Ζεὺς ὁ πανόπτας» εἰς ὃ ἴσως ἀναφέρεται τὸ τοῦ Ἑσυχίου «πανόπτης· πολυόφθαλμος. Ζεύς. Ἀχαιοὶ» (Nauck Ἀχαιοῦ fragm. 53, σελ. 758). Ὁ Δικαιόπολις τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 414 καὶ τοῖς τούτῳ ἐξῆς ἀντιβολήσας τὸν Εὐριπίδην ὧδε

δός μοι βράκιόν τι τοῦ παλαιοῦ δράματος·

δεῖ γάρ με λέξαι τῷ χορῷ ῥήσιν μακράν,

αὕτη δὲ θάνατον, ἦν κακῶς λέξω, φέρει

καὶ λαβῶν παρὰ τοῦ παιδὸς Κηρισφώντος, κελευσθέντος ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ, τοῦ Τηλέφου τὰ βράκωματα χαριέντως ἀναφωνεῖ

ὦ Ζεῦ διόπτα καὶ κατόπτα πανταχῇ

εἰς ἃν στίχον ὁ ἀρχαῖος σχολιαστῆς (ἐκδ. Dübner σελ. 14, 52) παρετήρησε τὰ ἐξῆς· «ταῦτά φησιν ἐπεὶ πολυτέρα ἦν τὰ βράκια δι' ὧν ἦν πάντα ἐπισκοπῆσαι. Καὶ ὁ Ζεὺς δὲ παντεπόπτης λέγεται». Κεῖται δὲ καὶ παρ' Ἑσυχίου «παντεπόπτης· ὁ πάντα καθορῶν».

Ἰδὲ καὶ Nauck fragm. adesp. 43, σελ. 847. Τὸ Μυτιληναῖον μνημεῖον, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ ἐπίγραμμα, ἔτεσσάρι ἐκ βῆθους δύο πήξεων μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1898 ἐν τῷ κήπῳ ἰδιωτικῆς οἰκίας τοῦ φρουρίου, ἔχει δὲ τὸ σχῆμα τῶν συνήθων στηλῶν. Ἡ στήλη εἶναι ἀνωμάλως ἀποκεκρουσμένη τὸ ἡμισὺ που κάτω μέρος· καὶ τὸ μὲν πλάτος ἐκάστης τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἶναι 036, τὸ δὲ ὕψος τῆς μὲν πλευρᾶς τοῦ προσώπου τὸ ἐλάχιστον 031 (ἀριστερᾶ τῶ ὀρῶντι) καὶ τὸ μέγιστον 046 (δεξιᾶ), τὸ δὲ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τὸ ἐλάχιστον 046 (κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν ἀκμῆν) καὶ τὸ μέγιστον 047 (κατὰ τὴν ἐτέραν τῆς πλευρᾶς ἀκμῆν). Κοσμήματα διασώζει ἡ στήλη ἄνω μὲν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ προσώπου καὶ τῆς δεξιᾶς ἐγγεγλυμμένα περύγια, ἐν δὲ τῷ μέσῳ (ὑπὸ τοῖς γράμμασιν) ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πλευρᾶς ἀποκεκρουσμένον στέφανον, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τὸ ἄνω μέρος καθέτου ῥαβδοειδοῦς πράγματος ἀπολήγον εἰς σφαιρίδιον καὶ αἰχμῆν. Ὁ ῥυθμὸς τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ χρόνους τοὺς περὶ Χριστόν.

Τὸ ἐπίγραμμα φέρεται κατὰ τέσσαρας στίχους ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν· καὶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς μὲν τοῦ προσώπου (α) κεῖνται τάδε

(α) ΖΗΝΙΘΕΩΝΥΠΑΤΩΠΑΝΕΠΩΠ
 ΗΔΕΠΟΣΕΙΔΑΩΝΗΠΑΝΑΣΦΑΛΙΟΙ.
 ΖΩΣΙΜΗΟΥΡΑΝΙΟΙΟΘΕΟΥ
 ΣΥΝΠΑΙΔΙΣΦΕΤΕΡΩΠΑΝ

ἐπὶ τῆς πλευρᾶς δὲ τῆς δεξιᾶς (β) τάδε

(β) ΗΚΑΙΠΛΟΥΤΩΝΙ
ΑΝΕΘΗΚΕ
ΣΩΘΕΙΣΑΠΡΟΝΟΙΑΙΣ
ΤΑΣ ΖΩΟΥΣΔΕΛΑΒΟΥΣΑ.

Οἱ στίχοι α καὶ β 1 καὶ 2 κεῖνται ἐπὶ τῆς στεφάνης ἐν ἐγ-
γλυφαῖς, οἱ δὲ α καὶ β 3 καὶ 4 ὑπὸ τῆ στεφάνῃ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν
πλευρῶν. Βεβλαμμένα εἶναι τὰ γράμματα ΑΩ (Ποσειδάωνι), Α
(ἀνέθηκε), Υ (θεοῦ), Ο τὸ δεύτερον (προνοίαις), Ν (πάντας),
Β καὶ Α τὸ δεύτερον (λαβοῦσα), παντελῶς δὲ ἠφανισμένον τὸ Σ τὸ
δεύτερον (πανασφαλίσαις). Τοῦ γράμματος Η τῆς λέξεως πανε-
πώπη τὸ πρῶτον σκέλος κεῖται ἐν τῇ πλευρᾷ α πλησίον αὐτῆς τῆς
ἀκμῆς, τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τῆς ἐνούσης τὰ δύο σκέλη γραμμῆς ἐν τῇ
πλευρᾷ β· δῆλον ὅτι ὁ χαρακτὴς μὴ προνοήσας κατέφυγεν εἰς τὸν τοι-
οῦτον τρόπον διὰ τὸν χώρον. Τὸ ἐπίγραμμα ἀναγνωστέον·

Ζηνὶ θεῶν ὑπάτω πανεπώπη καὶ Πλούτωνι
ἠδὲ Ποσειδάωνι πανασφάλισ[αι]σ] ἀνέθηκε
Ζωσίμη οὐρανίῳ θεοῦ σωθεῖσα προνοίαις
σὺν παιδὶ σφετέρῳ, πάντα ζωῶν δὲ λαβοῦσα.

Ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιπέδου πλευρᾶς γεγραμμένος εἶναι κύκλος ἔχων
κοιλότητα ἐν τῷ μέσῳ πάντως ἐνεστηρίμενον ἦτο ἐκεῖ πράγμα τι δι-
οῦ ἡ Ζωσίμη εἶχε κοσμήσῃ τὸν βωμὸν τὸν ἀνατεθέντα τοῖς θεοῖς σω-
τήρσιν. Ὅτι δὲ ὁ κίνδυνος ἦτο πιθανῶς χειμασμός ἐν πελάγει, τοῦτο
διδάσκουσι μὲν ἄλλα ὅμοια τῆς Λέσβου περὶ ἐπίγραμματα («χειμα-
σθέντες ἐν πελάγει θεῶ ὑψίστῳ χρηστήριον», ἀντὶ τοῦ συ-
νήθους χαριστήριον, G Paton Inscript. Gr. insul. Lesb. Bero-
lini 1899, ἀρ. 119, σελ. 45), διδάσκει δὲ τοῦ Ποσειδῶνος παν-
ασφαλίου ἡ μνεία περὶ οὗ καὶ νῦν ὁ λόγος.

2) Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφάλιου.

Πλὴν τῆς λέξεως πανεπώπης πρῶτον νῦν ἐκ τοῦ ἐπιγράμ-
ματος γινώσκειται καὶ ἡ λέξις πανασφάλιου· ἀλλ' ὥσπερ γνωστὸν
ἦτο τὸ προσηγορικὸν ὄνομα ἐπώπης οὕτω κατὰ θαυμαστήν τύχην καὶ τὸ
ἐπιθετὸν ἀσφάλιου δὲν εἶναι ἄγνωστον καὶ δὴ ὡς τοῦ Ποσειδῶνος
αὐτοῦ ἐπιθετὸν. Πρῶτος μάρτυς, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, εἶναι ὁ Ἀριστο-
φάνης ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 682

οἷς Ποσειδῶν ἀσφάλειός ἐστιν ἡ βακτηρία
εἰς ὃν ὁ σχολιαστὴς (Düb. σελ. 19, 22) ἐσημειώσατο τὰ ἑξῆς· «Ἀ-
σφάλειος Ποσειδῶν παρὰ Ἀθηναίους τιμάται — Τιμάται δὲ Πο-
σειδῶν ἀσφάλειος παρ' αὐτοῖς ἵνα ἀσφαλῶς πλέωσι».

Ὁ Πausανίας ἐν μὲν τοῖς Λακωνικοῖς, γ' 11, 8 γράζει· «τούτων δὲ οὐ πόρρω Γῆς ἱερὸν καὶ Διὸς ἐστὶν Ἀγοραίου, τὸ δὲ Ἀθηναῖς Ἀγοραίας καὶ Ποσειδῶνος ὄν ἐπονομάζουσι Ἀσφάλιον»· ἐν δὲ τοῖς Ἀχαΐοις, ζ' 21, 3 πραγματευόμενος περὶ τῶν κατὰ τοὺς Πατρεῖς παρατηρεῖ· «πρὸς δὲ τῷ λιμένι Ποσειδῶνος τε νῆες καὶ ἀγαλμὰ ἐστὶν ὄρθου λίθου. Ποσειδῶνι δὲ παρέξ ἢ ὁπόσα δνόματα ποιηταῖς πεποιημένα ἐστὶν ἐς ἐπὼν κόσμον καὶ ἰδίᾳ σφίσι ἐπιχώρια ὄντα ἕκαστοι τίθενται τσαῖδε ἐς ἅπαντας γεγόνασιν ἐπικλήσεις αὐτῷ, Πελαγαῖος καὶ Ἀσφάλιός τε καὶ Ἴππιος.»

Ὁ Στράβων α' 57 κ. ἐ. πραγματευόμενος περὶ τῶν μεταβολῶν ὧν ἕνεκα γίνονται αἱ ἐπικλήσεις καὶ ἀναφέρων ὅτι «ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρακίας ἐκπεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέτταρας, ὥστε πᾶσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θάλατταν, ἀνεψύσθησαν κατ' ὀλίγον ἐξαιρομένην, ὡς ἂν ὀργανικῶς συντιθεμένην ἐκ μύδρων νῆσον ἐπέχουσαν δῶδεκα σταδίων τὴν περίμετρον» παρατηρεῖ· «μετὰ δὲ τὴν παύσαν τοῦ πάθους ἐθάρρησαν πρῶτοι Ῥόδιοι θαλαττοκρατοῦντες ἐπιπροσπλευσαι τῷ τόπῳ καὶ Ποσειδῶνος Ἀσφάλιον ἱερὸν ἰδρῦσασθαι κατὰ τὴν νῆσον. Ἐν δὲ τῇ Φοινίκῃ φησὶ Ποσειδῶνος γενομένου σεισμοῦ καταποθῆναι πόλιν ἰδρυμένην ὑπὲρ Σιδωνος» κτλ.

Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ κεφαλαίῳ 36 τοῦ βίου τοῦ Θησεῦς διηγούμενος τὰ κατὰ Κίωνα καὶ ἄλλα εἰς Ἀθήνας ἐκ Σιδωνος τὰ ὄσα τῷ Θησεῖ καὶ τῇ ἀποδοχῇ τῶν Ἀθηναίων ἐπίσσει ὅτι «φύσιν ποιοῦσιν αὐτῷ τὴν μεγίστην ὀδόσιν Πυργαῖον ἐν ἣ μετὰ τῶν ἠϊθέων ἐκ Κρήτης ἐπανῆλθεν. Οὐ μὴν ἄλλα καὶ ταῖς ἄλλαις ὀδοῖσι τιμῶσιν αὐτὸν ἢ διὰ τὸ πρῶτον ἐκ Τροίης ἀνεῖσθαι τῇ ὀδόσῃ τοῦ Ἐκτομβαιῶνος, ὡς ἰστόρηκε Διόδωρος ὁ περιηγητῆς, ἢ νομίζοντες ἐτέρου μᾶλλον ἐκείνῳ προσήκειν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκ Ποσειδῶνος γεγονέναι λεγομένῳ. Καὶ γὰρ Ποσειδῶνα ταῖς ὀδοῖσι τιμῶσιν. Ἡ γὰρ ὀδοῦς κύβος ἀπ' ἀρτίου πρῶτος οὕσα καὶ τοῦ πρώτου τετραγώνου διπλασία τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον οἰκεῖον ἔχει τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμειος ὄν καὶ ἀσφάλιον (ἀσφάλειον Sintenis κατ' εἰρήγησιν τοῦ Cobet, Miscell. crit. σελ. 111) καὶ γαιήσοχον προσονομάζομεν.»

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ χωρία, τὰ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἀσφάλιον ἀναφερόμενα, ἠδυνήθη ἐκ πτωχῆς βιβλιοθήκης ὁρμώμενος ἐγὼ νὰ εὔρω, ὅπερ δὲ ἐν τέλει δὲν θέλω νὰ παραλίπω εἶναι τὸ ἐξῆς· τὸ ἐξῆς τῶν ἐν τοῖς στίχοις 1 καὶ 2 τοῦ ἐπιγράμματος λεγομένων δὲν κωλύει ἵνα εἰς τοὺς ἀσφάλιους καταλεχθῇ καὶ ὁ Ζεὺς, ἰδικζόντως αὐτὸς διὰ τῶν ὀνομάτων Ὑπατος (παρ' Ὀμήρῳ «ὑπατος θεῶν») καὶ «ὑπατος κρειόντων» (πολλαχού) καὶ πανεπώπης προκεκοσμημένος· προτιμῶ δ' ἐγὼ νὰ νομίζω ὅτι ὁ ποιητῆς ἀσφάλιους (πανασφάλιους) ἐγίνωσκεν ὄντας τὸν Πλούτωνα καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Πάντως

δὲ τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων πανεπίπης καὶ πανάσφαλοι· ἀλλότριον δὲν ἐγένετο ὁ ὄγνωστος ποιητῆς εἶπε

πάντας ζωούς δὲ λαβούσα.

Τῶν θεῶν ὁ Πλούτων ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τῆς Λέσβου ἐπιγράμματι ἀναφέρεται, ὁ Ποσειδῶν ἐν δυοῖ, Paton ἀρ. 95 (σελ. 41) καὶ 484 (σελ. 97 «Ποσειδῶνος Μυχίω»), καὶ ὁ Ζεὺς ἐν ἱκανοῖς ἐπιγράμμασι μετὰ τῶν ὀνομάτων Αἰθέριος ἀρ. 484 (σελ. 97 «Δίος Αἰθέρω»), Κράτιστος καὶ Μέγιστος ἀρ. 278 (σελ. 71 «ὁ κράτιστος καὶ μέγιστος θεῶν Ζεὺς») καὶ Σωτήρ ἀρ. 498 (σελ. 101 «Δὶ τῶ Σώτηρι»). Τὸ Ὑψιστος ὄνομα ἀπονέμεται ἀπλῶς εἰς τὸν «Θεὸν» ἐν ἀρ. 115 (σελ. 45 «Θεῶ ὑψίστω»), 119 καὶ 125 (σελ. 46), τὸ δ' ὕπατος οὐδαμοῦ εὐρίσκεται κείμενον οὐδὲ τὸ οὐράνιος. Συνέμπτωσις ἀξία μνείας εἶναι ἡ τοῦ ἐπιγράμματος 126 (σελ. 46) Ζωσίμη· «Ζωσίμη—Θεῶ κεραυνίῳ ὑψίστῳ εὐχὴν ἀνέθηκεν». Ἐγένετο ἡ αὐτὴ (καὶ τοῦτο τὸ μάρμαρον κεῖται ἐν τῷ φρουρίῳ) ἢ ἄλλη τις;

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΚΩΣ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΑ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Διονύσου «ἑρέειθ' ὕσα, εὐΐα»

καὶ θίασοι «δρυοφόροι καὶ πρινοφόροι».

Ἀναγράψας ὁ Κουμανούδης ἐν τῇ σελίδι 185 τῆς Συναγωγῆς τὴν λέξιν κατὸ (=κατὰ) ἐκ Τεγεατικοῦ ἐπιγράμματος παρετήρησε τὰ ἐξῆς· «ἡ ὁμοίως γραφῆς πρόθεσις ἀπὸ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς σύνθετα ἤδη ἐμνημονεύθησαν ἐν τῷ Θησαυρῷ ἐξ ἐπιγραφῶν Μυτιλήνης, ἀλλὰ δὲν ἐπέρασαν καὶ εἰς ἄλλα λεξικά. Τόσον εἴμεθα συντηρητικοὶ τοῦ παλαιόθεν ἐκ βιβλίων μόνον περιελθόντος εἰς ἡμᾶς ὕλικού τῆς γλώσσης καὶ φοβούμεθα μὴ παρὰ τῶν καταράτων λίθων ταρχυθῶσιν ἡμῶν οἱ κύκλοι, ἐντός τῶν ὁποίων εὐδαιμόνως καὶ ἀνευθεῶς διάγομεν οἱ πολλοί.»

Ἐξ ἐπιγραμμάτων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐν τῇ Συναγωγῇ πάνυ ὀλίγας λέξεις, ὁ δὲ λόγος τοῦ πράγματος εἶναι ὅτι ἡ Μακεδονία ὡσπερ κατὰ πολλὰ ἄλλα οὕτω καὶ κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἐπιγράμματα εἶναι καὶ νῦν ἔτι ἄνευ ὑπερβολῆς terra incognita. Μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ Γάλλων

καὶ Γερμανῶν, Ἀγγλῶν καὶ Ῥώσων (οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ οἱ Μακεδόνες εἶναι σπάνιοι καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ) ἀρχὴ συστηματικώτεραι τινὸς ἐρεύνης καὶ μελέτης τῶν κατὰ τὴν ἱστορικωτάτην χώραν, αὐτὴ δὲ ἡ Θεσσαλονικὴ γνωστότατῃ οὔσα ὡς νῆα πόλις εἶναι σχεδὸν ἀγνωστος ὡς παλαιά. Τρία ἐπιγραμματικὰ παραδείγματα θὰ καταστήσωσι σαφῆ τὸν λόγον, ἀποσπῶ δ' αὐτὰ ἐκ τῆς Συλλογῆς μου.

Ἐταῖρος πάλαι τῆς ἐν Ῥώμῃ Γαλλικῆς Σχολῆς ἀπλοῦς, νῦν δὲ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου διαπρεπῆς, ὁ γνωστότατος λόγιος ἀββᾶς Duchesne ἐξέδωκεν ἔτει 1876 ἐν τῷ πολυτίμῳ ἔργῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ Mémoire sur une mission au mont Athos, ἐν τῇ σελίδι 34 καὶ ὑπὸ τῷ ἀριθμῷ 44 πλείστου λόγου ἄξιον ἐπίγραμμα στήλης (ὑψους 084 καὶ πλάτους 049) ἐμπεπηγμένης ἐν τινι τῶν τζιμιῶν τῆς Θεσσαλονικῆς. Χάριν εὐκολίας παρατίθημι τὴν ἔκδοσιν τοῦ Duchesne (β ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ τὸ πρόσωπον τῆς στήλης, α, ὀρῶντι πλευρᾶς καὶ γ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς) κατὰ τὴν ἐν τοῖς μικροῖς γράμμασιν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐπιγράμματος, φυλάσσων τὰ κεφαλαῖα γράμματα ἕνθα ὁ ἐκδότης ἠπόρησεν ἀναγνώσεως αὐτῶν

(β)

Ἰέρεια ΘΥΣΑ

ΕΥΕ . ΑΠΡΙΝΟ

ΦΟΡΟΥ κατὰ (κατὰ τὴν)

δίπῳ εἰς μί- (κεῖ πῶ)

ας χάριν αἰω-

νάς ἀντέλων

πλέθρα δύο

σὺν τεσ . αφρο (ταῖς τάφροις)

ῥπως ἀπ (ἀπ αὐτῶν)

10

(γ) 15

καὶ οἱ μύστε (μύσταε)

μικρὸς, μέ-

γας, ἕκαστος

στέφανον ῥο-

δινόν . οδε . ηε- (ὁ δὲ μὴ ἐ-)

20

νένκας μνη . τητε (μὴ μετε-)

χέτω μου τῆς

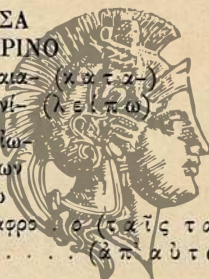
δωρεᾶς Αἰαν (Ἐάν)

δὲ μὴ ποιήσω-

σιν ΕΙΝΕΛΥΤΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

25 ΤΟΥΔΡΟΙΟΦΟ

... ΝΟΣΙΑΣΟΥΕ

... ΥΤΟΙ ...

Και ανακριβῶς τε ἐκδεδομένον και ἀτελῶς ἀνεγνωσμένον τὸ ἐπίγραμμα κατῶρθωσεν ὁ εἰδήμων τῶν ἱστορικῶν πραγμάτων Duchesne νὰ ἐρμηνεύσῃ καλῶς τὰδε γράψας· «Il s'agit d'une fondation funèbre. Deux plèthres de vignes (environ trois hectares), entourés de fossés, sont laissés par une prêtresse pour que certains rites soient accomplis sur sa tombe. Des initiés doivent apporter une couronne de roses, sous peine de n'avoir point part aux libéralités posthumes de la défunte. Sans doute il s'agit d'un de ces repas solennels très-répandus dans tout le monde romain à l'époque impériale, et que l'on désignait par le nom de Rosalia.»

Πρὸ τῆς παραθέσεως τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως και ἀναγνώσεως, ἡ ἀναγνώσις θὰ δεῖξῃ και ὅτι ἐν τῷ ἐπιγράμματι πρόκειται περὶ ἱερείας Βακχικῶν θιάσων, ἀξία μνησθῆναι ἱστορία τῆς τοῦ ἐπιγράμματος. Ὁ ἀββᾶς Belley ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ τῇ ὀνομασμένῃ Observations sur l'histoire et les monuments de la ville de Thessalonique (1777), ἐν ταῖς σελῖσι 125 καὶ 133 (Tafel de Thessalonica σελ. 327 καὶ 335) ποιεῖται λόγον περὶ ἐπιγράμματος ἀντιγραφέντου ἐν Θεσσαλονικῇ ὑπὸ τοῦ ἐκ Μασσαλίας πράκτορος (agent) J.-B. Germain, ἔτεσι 1745 καὶ 1748 γράμματός ὄντος τοῦ ἐν Θεσσαλονικῇ Γαλλικοῦ προξενείου. Ὁ πολὺς Boeckh μάτην ἀνεζήτησεν ἐν Παρισίοις χάριν τοῦ Corpus αὐτοῦ τὴν συλλογὴν τῶν ἀντιγράφων τοῦ Germain· και ὁ Germain, ὡς πρὸ πέντε ἐτῶν ἐφανερῶθη, τὴν συλλογὴν ἀληθῶς ἀπέστειλεν ἔτει 1748 πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν τῆς Γαλλίας κόμητα Maurepas. Τῆς συλλογῆς ἐγένετο ἔπειτα, ἄγνωστον δὲ πῶς, κτήτωρ ἱατρός τις, ὁ ἐκ τῆς πόλεως Avignon Calvet ὃς ἔτει 1810 διέθετο τὸ χειρόγραφον τῇ πατρίδι. Ἡ συλλογὴ κεκρυμμένον βίον ἔζησεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Avignon μέχρι τοῦ ἔτους 1892 καθ' ὃ ὁ Labande ἐξέδωκε κατάλογον τῶν χειρογράφων. Διαπρεπῆς λόγιος, ὁ Omont ἐδημοσίωσεν ἔτει 1894 τὰ ἐπιγράμματα (44 ὄντα) ἐν τῷ ΚΔ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τῶν Παρισίων οὗ τὸ ὄνομα εἶναι Revue Archéologique, ἐν σελ. 201—214.

Τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Germain ἐξέθηκεν ὁ Omont ἐν τῇ σελίδι 200 κρίνων αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἀναφερόμενα ἔργα τοῦ Boeckh, τοῦ Le Bas, τοῦ Heuzey και αὐτοῦ τοῦ Duchesne, ἀπερῆνατο δ' ὅτι ὁ Germain παρέδωκεν ἡμῖν 23 ἐπιγράμματα ἄγνωστα ἄλλως ὄντα. Μέλλον περὶ τε τούτου τοῦ πράγματος και

περί άλλων πραγμάτων νὰ διαλάβω ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς ἐν ἐπιτη-
δειοτέρῳ τόπῳ παρατηρῶ νῦν ἀπλῶς ὅτι τὸν Omont διέφυγεν ὅτι τὸ
ὑπ' ἀριθμῷ 23 (Rev. σελ. 209) ἐπίγραμμα τοῦ Germain εἶναι τὸ αὐτὸ
τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 44 τοῦ Duchesne, τῷ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθέντι
ὑπ' ἐμοῦ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ δύο ἐκδόσεις διαφέρουσι πλείστον ἀλλή-
λων καὶ ὅτι ὁ μὲν Germain ἀνέγνω τινὰ ἄκείμενα ἔτι ἐπὶ τοῦ μαρμά-
ρου παρεῖδεν ὁ Duchesne, ὁ δὲ Duchesne τινὰ ἄπάλαι κάλλιον σφισό-
μενα παρεῖδεν ὁ Germain· ἀλλὰ παρὰ πάσας τὰς διαφορὰς οὐ μόνον
ἢ ἐν ἄλλοις παρατηρουμένη ὁμοιότης ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιγρα-
ψάντων εἰρημένα περὶ τοῦ τόπου τοῦ μνημείου οὐδεμίαν καταλείπουσι περὶ
τοῦδε ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα πρόκειται ἡμῖν. Καὶ ὁ
μὲν Duchesne ὀρίζει τὰ ἐξῆς· «Ce texte se lit sur deux faces [β καὶ
γ] opposées d'un cippe carré, dans la mosquée Eski-Djouma.
Il est enterré au tiers de sa hauteur; aussi les dernières lignes
de chaque colonne font défaut»· ὁ δὲ Germain τὰ ἐξῆς· «Dans
la mosquée appelée Eski Juma, autrefois la Panaghia par
les Grecs. Ce pied d'estal est à quatre faces; il est enterré
jusqu'à la 12e ligne d'écriture — On découvre, à une autre face
de ce pied d'estal, deux lignes d'écriture ainsi [α]; le reste de
l'inscription est tout mutilé.»

ΠΑΡΑΤΗΡΗΜΑ ἐν μικροῖς γράμμασι καὶ τοῦ Germain τὴν ἔκδοσιν
 (γ) 15 κλιτομυσοτε
 μικροσ . . . με
 γασεχθετοσ
 ετε . φανορο
 δινονοδεκησ

20 νεμπλσημηιετ
 χετωμουτνε
 δσωμεασλτλν .
 δεμηποιηση
 σηνε . ινειλυλα

25 τουαροιοφιο
 . . . ερασουσ .

Τὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς (β) κείμενα γράμματα παρεῖδεν
ὁ Germain· ὁ δὲ Duchesne ἀντιγράψας αὐτὰ παρεῖδε τὰ ἐπὶ τῆς στε-
φάνης τοῦ προσώπου τῆς στήλης, σφίζοντος ἐν τῷ μέσῳ (ἀποκεκρουσμένης)
ἀναγλύφου εἰκόνας ἔχον, κείμενα γράμματα (α) ἂ ἀντέγραφεν ὁ Ger-
main ὧδε·

. . . ιυφοσ . . . ιηνοσκο .
 φι ιησσιο .

Ἡ δ' ἐμὴ ἔκδοσις καὶ ἀνάγνωσις ἔχει·

(α)

Εὐφορ[σύνη] . . . Διοσκ[ο]
ἀδελφῆ ἰσι. "Εἴτους .
τοῦ κ[αί] . . . μνήμης [χάριν] .

(β)

Ἰέρεια θύσα

5 εὐεία Πρινο-
φόρου κατα-
λίπω εἰς μνί-
ας χάριν αἰω-
νίας ἀπέλων

10 πλέθρα δύο
σὺν τῆς τάφροις
ὅπως ἀποφ-
[έρω]νται αἴμα
]

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

καὶ οἱ μύστε
μικρὸς μέ-
γας ἕκαστος

20 στέφανον ῥό-
δινον· ὁ δὲ μὴ ἐ-
νέγκας μὴ μετε-
χέτω μου τῆς
δωρεᾶς. Αἰὲν

25 δὲ μὴ ποιήσω-
σιν, εἶνε λυτὰ (αὐτὰ)
τοῦ Δροιοφό-
ρων θεῖάσου ἐ-
[πὶ τ]οῖς αὐτοῖς .

Ἄ Ο Duchesne δεχόμενος 14 στίχους ἐν τῇ πλευρᾷ β καὶ 14 ἐν
τῇ γ (ἀντὶ τῶν ἐμῶν 13 καὶ 13) παρατηρεῖ καὶ τάδε· «De plus,

comme il (sc. le c i p p e) se trouve placé dans un endroit très-obscur, la lecture est fort difficile et doit se faire autant avec les doigts qu'avec les yeux.»

Τῆς ἀντιγραφῆς, ἣν ἔτει 1888 καὶ μηνὶ αὐτοῦ Ὀκτωβρίῳ κατώρθωσα μετὰ τοῦ φιλαρχαίου ἱατροῦ Ν. Κεχαγιά († 1890 τῇ 10 Φεβρουαρίου), τὴν ἀκριβείαν δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ. Οἱ στίχοι β 14—16 κεῖνται κεκρυμμένοι ὑπὸ τῆ γῆ, παραδόξως δὲ δέν μοι ἐπετράπη ἡ ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἐκσκαφὴ τῆς πλευρᾶς β, ἐπιτραπέισης τῆς ἐκσκαφῆς τῆς πλευρᾶς γ ἐν τῷ μέρει τῶν στίχων 28—29.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Germain πᾶς λόγος εἶναι περιττός· ὅσον δὲ εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ ἀνάγνωσιν τοῦ Duchesne, παρατηρῶ ὅτι αὐτῆς οὐ μικρὸν διαφέρει ἡ ἐμῆ καὶ ἀλλαγῶ καὶ ἐν τοῖς στίχοις 12—13 (ὅπως ἀποφέρω]νται αἱ μοῖ ἀντὶ τῶν ὅπως ἀπ' [αὐτῶν]), ἔτι δὲ μείζον ἐν τοῖς στίχοις 27—28 ἐν οἷς ἀνεκαλύφθησαν αἱ λέξεις δροιοφόρων καὶ θειάσου· καὶ ἐκ μόνης δὲ τῆς δευτέρας τῶν λέξεων τούτων, τῆς δηλοῦσης μάλιστα «τὸν τῷ Διονύσῳ παρεπόμενον ὄχλον», γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἀναφέρεται εἰς τὴν διαθήκην ἱερείας Βάκχικῶν θιάσων· Εὐριπίδης ἐν Βακχῶν στίχῳ 220 «Διόνησον — τιμῶσας χοροῖς· | πλήρεις δὲ θειάσοισιν ἐν μέσοισιν ἐσάναι | κρατήρας.»

Ἄλλ' αἱ σπουδαιόταται ἐν τῇ ἀναγνώσει διαφοραὶ εἶναι ἐν τοῖς στίχοις 4 + 6· ὁ Duchesne ἔρῳς ἐκδούς τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ ΕΥΕ ΑΠΡΙΝΟΦΟΡΟΙ παραδόξως οὐ μόνον δέν ἀνέγνω αὐτὰ ἀλλὰ καὶ παρετήρησεν ὅτι ἐν αὐτοῖς λαμβάνει «le nom de la prêtresse et celui de son père»· ἀλλὰ τῆς ἱερείας τὸ ὄνομα ἀναγέγραπται ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς στήλης (α 1) ἐφ' οὗ τὰ (νῦν δυστυχῶς ἐσφυροκοπημένα) γράμματα ἐδήλουν πάλαι καὶ τὸ ἔτος τοῦ ἐπιγράμματος καὶ δὴ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ ἐν χρήσει ὄντας τρόπους (Boeckh Corp. II ἀρ. 1970, Heuzey Mission de Macédoine σελ. 274 καὶ Duchesne σελ. 21. Ἐπανορθωτικὰ τῆς παλαιᾶς γνώμης εἶναι τὰ τοῦ Kubitschek, Arch.-Epigraph. Mittheil. aus Oest.-Ung. XIII (1890) σελ. 120).

1) Κατ' ἐμὲ τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ ἦσαν καὶ εἶναι ἀναγνώσεως ἀξιώτατα: θύσα. Τῶν τοῦ Διονύσου ἀκολούθων τινὲς καλοῦνται ὑπὸ τῶν παλαιῶν Θυῖαι (Στράβων ι' 468 «Διονύσου δὲ Σειληνοὶ τε καὶ Σάτυροι καὶ Τίτυροι καὶ Βάκχαι Λήναι τε καὶ Θυῖαι») καὶ λοιπαί· Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγόνης στίχῳ 1150 «προφάνηθ' ὦ Ναξίαις σαῖς ἅμα περιπόλοις | Θυῖαισιν αἶσε μαινόμεναι πάννηχοι | χορευούσι τὸν ταμίαν Ἴακχον» κατὰ διόρθωσιν τοῦ Boeckh ἀντὶ τοῦ τῶν χειρογράφων θυιάσιν), Θυιάδες (Αἰσχύλος ἐν Ἐπτά ἐπὶ Θήβας στίχῳ 498 «βακχᾶ πρὸς ἀλκὴν Θυιάς ὤς») καὶ 835 «ἔτευξα τύμβῳ μέλος | Θυιάς»· Ἡσύχιος «Θυιάς· Βάκχη, οἱ δὲ Μαινιάς») καὶ Θυστάδες (Ἡσύχιος «Θυστάδες· Νύμφαι τινές, αἱ ἔνθεοι καὶ

Βάκχαι), τελετήν δὲ τοῦ Βάκχου παρὰ τοῖς Ἡλείοις ὁ Πausanias ε' 26 μνημονεύει τὰ Θυσία. Τῆς θυσίας λέξεως ὡς ἐπιθέτου ὀνόματος ἐποίησατο χρῆσιν ὁ Αἰσχύλος ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στίχῳ 269 «θυστάδος βοῆς» εἰς δ' χωρίον φέρεται ἀρχαῖον σχόλιον· «τῆς παρὰ ταῖς θυσίαις γινόμενης ἀφ' ἧς ἐνίστε καὶ ἡ Βάκχη. Σημαίνει γὰρ καὶ τοῦτο καὶ τὴν καθαρὰν ἐσθῆτα ὡς παρ' Εὐριπίδῃ». Ἐὰν μὴ πάνυ ἀστοχῶ, ὁ σχολιαστής τὸδε λέγει, ὅτι ἡ λέξις θυστάς λαμβάνεται καὶ ὡς ἐπίθετον («θυστάδος βοῆς»· Σοφοκλ. Ἄντ. στ. 1019 «οὐδέχονται θυστάδας λιτάς ἔτι | θεοί») καὶ ὡς κύριον ὄνομα (Θυστάς = Βάκχη), δεύτερον τῆς πρώτης χρήσεως μάρτυρα παραγόμενος τὸν Εὐριπίδην· ὁ Nauck ἐν τῷ ἀποσπάσματι 1101 τοῦ Εὐριπίδου (σελ. 706) ἐκ τοῦ παρατεθέντος σχολίου ἀνέγραψε λέξιν τῆς ἀπολομένης τραγωδίας τὴν «θυστάς», ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ὁ ποιητὴς εἶπε τὸ «θυστάς ἐσθῆς» (Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμνωνος στίχῳ 1270 «χρηστηρίαν ἐσθῆτ'»). Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος· «θυστάδες (τὸ χειρόγραφον θυσιάδες)· ἐνθεοί· τὴν τῶν Βακχῶν φωνὴν θυστάδα (θυσιάδα) φησὶν (ὁ Αἰσχύλος)».

Τῆς Θεσσαλονίκης τὸ ἐπίγραμμα διδάσκει νῦν ἡμᾶς ἀσφαλῶς καὶ λέξιν θύσα ἢ μέχρι τοῦδε ἐγνώσκειτο, καθόσον ἐγὼ γινώσκω, ἐκ δύο καὶ μόνων χωρίων ἀρχαίων συγγραμμάτων ἀμφιδοξουμένων καὶ τούτων, καὶ δὴ ὡς κύριον ὄνομα. Τὸ πρῶτον χωρίον εἶναι τοῦ Λυκόφρονος ἐν Ἀλεξάνδρας στίχῳ 106 Θύσαισιν (Θύσησιν), ἀλλ' ἀντὶ τῆς γραφῆς ταύτης εἰς τῶν ἀρίστων (κωδίκων, ὁ A (Parisinus 345), ἔχει τὴν γραφὴν θύστησιν (Ἡσύχιος «θύστα· θυσία», Schmidt «Θύστα· Θυσία») ἣν ἐγκρίνει ὁ Schmidt. Τὸ δεύτερον δὲ χωρίον εἶναι τοῦ Ἡσυχίου «θυσῶν· θυσῶν» ἐνθα ὁ μὲν G. Dindorf ἤκασε τὰ Θυσῶν (Schmidt Θυστῶν)· Θυσῶν, ὁ δὲ J. Albert τὸ «θυσῶν· θυσῶν» (Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσεύς Ο στίχῳ 261 «ὑπὲρ θυσῶν») καὶ Ἀπολλώνιος Σοφιστῆς ἐν Λεξικῶν «θυσῶν· θυσῶν», Bekker σελ. 88, 27) δ' καὶ ἠσπάσατο ὁ Schmidt.

Τρίτον, εἰκασθὲν τοῦτο, παράδειγμα εὗρισκω ἐν τῇ σελίδι 298 τοῦ ἔργου τοῦ Nauck τοῦ ὀνομασμένου Tragicæ dictionis index (Petropoli 1892)· «Θύσα: Θύσαν (?) Διονύσου κόραν Eur. 586»· ἀλλ' ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου τῷ παραδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ι' 470 αἱ ἐκδόσεις ἔχουσι τὰ «(Εὐριπίδης τε ἐν ταῖς Βάκχαϊς τὰ παραπλήσια ποιεῖ) — καὶ ἐν Παλαμῆδει φησὶν ὁ χορὸς οὐ σὺν Διονύσω κωμῶν δὲ ἀν' Ἴδαν τέρπεται σὺν ματρὶ φίλα τυμπάνων ἰάκχοις», τὰ δὲ ἀρίστα χειρόγραφα τὰ οὐ σὺν Διονύσου καὶ κωμῶν. Ὁ Nauck (σελ. 545) μετέγραψε

Θύσαν Διονύσου
κόραν δὲ κ.τ.λ.

ἀνθ' ὧν εἰκάζω ἐγὼ τὰ Θυσᾶν (Διονύσου) κορᾶν (ὄς κ.τ.λ.) εἰς ἀοῖ ἀντιγραφεῖς, κατὰ συνήθειαν καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὴν οὖσαν, μετέβαλον τάχα τὸ Θυσᾶν καὶ τὸ κορᾶν (ΘΥΣΩΝ—ΚΟΡΩΝ, ΚΩΡΩΝ· ΟΥΣΑΝ—ΚΟΡΑΝ, ΚΩΡΑΝ, ΟΥΣΑΝ—ΚΟΜΑΝ, ΚΩΜΑΝ). Ὁ Schmidt προτιμᾷ καὶ ἐνταῦθα τὸ Θύσταν, ὥστε τὸ κατ' αὐτὸν ἡ λέξις θύσα (Θύσα) οὐδέποτε ἐρρήθη ὑπὸ Ἑλληνός τινος· ἀλλὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἡ ἱερεία μνεῖ νῦν ἄλλα ἡμᾶς.

2) Τὰ γράμματα ΕΥΕΙΑ καὶ ὤφειλον καὶ ὀφείλουσι νὰ ἀναγνωσθῶσιν εὐεία· γνωστότατον εἶναι τὸ εὖιος ἐπίθετον τοῦ Βάκχου καὶ τῶν κατὰ Βάκχον οὗ τὸ θηλυκὸν πάλιν εὖιος ἐγινώσκομεν ὄν (Εὐριπ. Βαχχ. 238 «τελετὰς προτείμων εὖιους νεάνισιν»)· νῦν μανθάνομεν καὶ τὸ εὐία.

3) Τὰ γράμματα ΠΡΙΝΟΦΟΡΟΥ παραδόξως δὲν ἀνέγνω ὁ Duchesne, ὀρθῶς ἐκδούς αὐτὰ, ὅπως παραλίπω τὰ ἀτελῶς ἐκδεδομένα ΔΡΟΙΟΦΟ(ΡΩΝ). Ἡ λέξις πρινοφόρος δὲν εἶναι κατακεχωρισμένη ἐν Λεξικοῖς (πρόκεινται μοι τὰ τοῦ Γαζή, Βυζαντίου, Σακελλαρίου, Pape καὶ E. Sophocles, Greek Lexicon New York 1887)· ἀλλ' ἐάν μὴ σφάλλωμαι δηλοῦται δι' αὐτῆς ἐν τῷ ἐπιγράμματι θιάσος πρινοφόρων, ὡς διδάσκουσιν αἱ ἐν τοῖς στίχοις 27—28 κείμεναι λέξεις «τοῦ Δροιοφόρων θειάσου». Ἡ λέξις θρυσοφόρος γνωστὴ εἶναι ἐν τῇ σημασίᾳ «παράγων, παράγουσα δρυς»· ἀλλ' οἱ (αἱ) πρινοφόροι καὶ θρυσοφόροι τοῦ ἐπιγράμματος πάντως ἦσαν θιασῶται (θιασῶταις) φέροντες (φέρουσαι) θύσους μετὰ κλάδων πρίνων καὶ δρυῶν. Γνωστοὶ εἶναι οἱ (αἱ) θυρσοφόροι (Εὐριπίδης ἐν Κύκλωπος στίχῳ 63 «χοροὶ | Βάκχαι τε θυρσοφόροι»)· καὶ Βαχῶν 557 («θυρσοφορεῖς | θιᾶσους, ὦ Διόνυσ'») καὶ κισσοφόροι (Πίνδαρος ἐν Ὀλυμπιονικῶν β' στίχῳ 30 «παῖς ὁ κισσοφόρος», δῆλον οὖν ὁ Βάκχος)· ἀναγραφῆς δὲ ἄξια εἶναι τὰ τοῦ Στράβωνος ἰ' 468· «οἱ μὲν οὖν Ἑλληνες οἱ πλείστοι τῷ Διονύσῳ προσέθεσαν καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἐκάτῃ — τὸ ὀργιαστικὸν πᾶν καὶ τὸ βακχικὸν καὶ τὸ χορικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς τελετὰς μυστικόν, Ἰακχόν τε καὶ τὸν Διόνυσον καλοῦσι καὶ τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων τῆς Δήμητρος δαίμονα· δεινδροφορίαί τε καὶ χορεῖαι καὶ τελεταὶ κοιναὶ τῶν θεῶν εἰσι τούτων».

Εἶχον ἄρα ἐν χρήσει οἱ θιασῶται κατὰ τὰς τελετὰς τοῦ Διονύσου τὰς ὀργιαστικὰς πλὴν τῶν κισσῶν καὶ τῶν ἀμπέλων καὶ δένδρα καὶ δὴ τοῦ ἐπιγράμματος διδάσκοντος πρίνους καὶ δρυς. Τὸ ἐπίγραμμα δὲ εἶναι πολῦτιμον καὶ ὡς σαφῶς διδάσκον τὴν ἐν Θεσσαλονικῇ λατρείαν τοῦ Διονύσου ἣν ἀπλῶς ὑπανίσσεται ἐπίγραμμα ἔτους 13 Χριστοῦ ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ Heuzey ὑπ' ἀριθμῷ 113 καὶ ὑπὸ τοῦ Duchesne ὑπ' ἀριθμῷ 59· «ὕδροσκοπήσαντα | καὶ ἱερητεύσαντα Διονύσου καὶ ἑτέρας ὑπηρεσί|ας ὑπηρετήσαντα».

Ὁ Κουμανούδης παραλαβὸν εἰς τὴν Συναγωγὴν λέξεις ἐξ ἄλλων ἐπιγράμμάτων τοῦ Duchesne παρέλιπε τὰς τέσσαρας τοῦ περὶ οὗ ἐγένετό μοι ὁ λόγος ἐπιγράμματος τῆς Θεσσαλονίκης, ἀμφιβαλὼν ἴσως περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς εἶδομεν, ἀκριβῶς ἐν ταῖς πεπραγματευμέναις λέξεσιν ἢ ἐκδοσίς τοῦ Duchesne ἐγένετο ὀρθή.

Τοῦναντίον δὲ, λέξιν ἄλλου ἐπιγράμματος, τὴν ἰουλοφόρος, κακῶς ὑπὸ τοῦ Duchesne ἐκδεδομένην ἀνεκάλυψεν ὁ Κουμανούδης κατ' εἰκασίαν ἀληθῆ.

2) «Γένος ἰουλοφόρος».

Ἐν τῇ σελίδι 165 ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐκ τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιγράμματος τοῦ Duchesne 11 (σελ. 22), φέροντος τὸ ἔτος 117 Χριστοῦ, τὸ ἐπίθετον ἰουλοφόρος τάδε γράψας· «ἀμφὶ γένων χνοάων πρῶτον ἰουλοφόρον». ΕΠΙΓΡ. Θεσσαλονίκης ἔμμετρ. Μém. sur une mis. au mont Athos, σ. 22. Οὕτω ἐγὼ τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐδέχθην, εἰ καὶ ὁ ἐκδότης ἐκεῖ ἐξέδωκεν ἀμφὶ γε νῦν χνοάων πρῶτον ἰουλοφορῶν· παραγνωρίσας καὶ τὸ οὐσιαστικὸν γένων.»

Τὸ ἐπίγραμμα ἀνέγνω ὁ Duchesne ἐπὶ τοῦ προσώπου μεγάλης σαρκοφάγου ἢ μάλιστὰ τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος ἀποκεκρουσμένη σφίζεται καὶ νῦν ἐστὶ μακρὰ τῆς πόλεως· κατὰ λαθὸς ὁ γνωστότατος λόγιος καὶ ἀπὸ φίλος J. Mordtmann ἐν Mittheilung des kais. deutsch. arch. Inst. τῶν Ἀθηνῶν τόμ. XVI, 1891, σελ. 364 λέγει τὸ «in Trümmer geschlagen worden»). Ἀναβάλλων εἰς ἄλλον καιρὸν τὰ πλείονα ἀρκοῦμαι νῦν τῶ ἐμμέτρῳ τοῦ ἐπιγράμματος μῆρει ἔχοντι κατὰ τὸν ἐκδότην ὡδε·

Δοιδὸν ἐπ' εἰκοστῶ [κεῖμαι λυκάβαντα βιώσας]

ἀμφὶ γε νῦν χνοάων πρῶτον ἰουλοφορῶν.

Τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ τρία σφάλματα (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν ἀμφὶ γένων, χνοάων καὶ ἰουλοφόρον) ἐν τῷ «Ἀριστοτέλει» 1889 σελ. 17, ἐν τῇ «Ἐστία» 1891 σελ. 259 καὶ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» 1891 ἀρ. 247 (ἰδὲ καὶ Berl. philol. Wochenschr. 1889 σελ. 330) ἐπηνώρθωσα μὴ ἔχων τότε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Συναγωγὴν τοῦ Κουμανούδη καὶ δὴ τὸ τρίτον τῶν σφαλμάτων ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου, σφίζοντος τότε ἀκραιότερα τὰ (νῦν ἠκρωτηριασμένα) γράμματα ΙΟΥΛΟΦΟΡΟΝ· ἢ εἰκασίαι ἄρα τοῦ Κουμανούδη ἀπεδείχθη ἀληθῆς.

Τοῦ ἠρωελεγείου ὁ δεύτερος στίχος εἶναι ἐν τῶν καλλίστων τῶν ἐν ἐπιγράμμασι Θεσσαλονίκης, εὐκόλως δ' ἐν αὐτῷ φωρᾷ τὸν ἄγνωστον ποιητὴν ἀπομιμηθέντα ἀρχαίων ποιητῶν χωρὶα ὁ ἐνθυμούμενος τὸ τοῦ Θεοκρίτου ἰα' 9, περὶ τοῦ Κύκλωπος εἰρημένον, «ἄρτι γενειάσδων

περὶ τὸ στόμα τῶς χροτάφως τε» (Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδος Ω στίχῳ 348 καὶ Ὀδυσσεΐας Κ 279 «πρῶτον Ἰπηνήτη»)· Αἰσχύλος ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στ. 534 «στείχει δ' Ἰούλος ἄρτι διὰ παρηίδων», Ἀπολλώνιος Ἄργον. β 43 «ἔτι χνοάοντας ἰούλους ἀντέλλων» (Ἀθηναῖος γ' 28 «ἄρτι χνοαζούσας αὐλητρίδας»). Ὡσπερ δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Οἰδίποδος Τυράννου στίχῳ 742 εἴρηται τὸ «χνοάζων ἄρτι λευκανθὲς κάρα» κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε λευκανθὲς τὸ κάρα γενέσθαι», οὕτω καὶ παρὰ τῷ ἐπιγραμματοποιῷ τῆς Θεσσαλονίκης τὸ «γένυν ἰουλοφόρον» κεῖται κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε ἰουλοφόρον τὸν γένυν γενέσθαι».

Καταλείπω τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο παρατηρῶν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ὁ Duchesne ἐξέδωκε τὰ γράμματα ΕΙΚΟΣΤΩΙ ὧν τὸ τελευταῖον δεξιόμενος ὡς λείπῃνον τοῦ γράμματος Κ ἀνεπλήρωσε τὰ λείποντα τοῦ στίχου διὰ τῶν λέξεων «κεῖμαι λυκάβαντα βιώσας». Ἐπαυειλημμένως καὶ μετὰ προσοχῆς ἐξετάξας τὰ μετὰ τὸ Ω λείψανα τῶν ἀποκεκρουσμένων γραμμάτων δὲν εὔρον ἐγὼ ἐν αὐτοῖς τῶν γραμμάτων ΚΕ (κεῖμαι) ἔγνη· τὸ πρῶτον γράμμα πιθανώτατα προσέπεσαν ἐμοὶ Π, τὸ δὲ δευτέρον ἀσφαλῶς Λ· ὅθεν καὶ εἰκόσω τὰ

Δοῖον ἐπ' εἰκοστῷ πλήσας ἔτος ἐνθάδε κεῖμαι]
 παραβάλλων πλὴν ἄλλων τὸ τοῦ Kaibel (Epigrammata Graeca, Berolini 1878) ἐπίγραμμα 583 (σελ. 237) οὗ ὁ πρῶτος καὶ δευτέρος στίχος εἶναι
 Ἐκτον ἐπ' εἰκοστῷ πλήσας ἔτος Ἀβγαρος ἔνθα
 ταρχύθη, Μοιρῶν ὡς ἐπέλασε μίτος.

Σημειωτέον δὲ καὶ ὅτι τῆς ὑπὸ τοῦ Duchesne εἰκασθείσης λέξεως λυκάβας δὲν γίνεται, ἐὰν μὴ μετὰ ἡ μνήμη πλανᾷ, χρῆσις ἐν Μακεδονικοῖς ἐπιγράμμασι.

3) «Καταφθίμενον παναώρια».

Τὸ ἐπίγραμμα παναώρια γνωστὸν γίνεται ἐξ ἄλλου τῆς Θεσσαλονίκης ἐμμέτρου ἐπιγράμματος στήλης ἐκδεδομένου ἔτει 1891 ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀστεριάδου ἐν τῇ «Ἐστία» σελ. 191 (ἰδὲ καὶ Berl. philol. Wochenschr. 1891 σελ. 771) ἀνευ ἀναγκώσεως καὶ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Ρ. W(olters) ἐν Mittheil. 1891 σελ. 262.

Περὶ τοῦ ἐμμέτρου μέρους τοῦ ἐπιγράμματος διέλαβον ἐγὼ ἐν τῇ «Ἐστία» 1891 σελ. 259, ἀνέγνων δ' αὐτὸ κατὰ τὸν λίθον αὐτὸν ὡδε·

Τόν με καταφθίμενον παναώρια τῆδε Κούαρτος
 θάψεν ἔσω γαίης ὠρυγίων λαγόνων

Ἐπίγονον· τεῦ [ξ] εν δὲ καὶ ἐσσυμένοισι νοήσα (;)
 στήλην οἰχομένου καὶ χάριν ὑστατήην.

Διαφέρει τῆς Γερμανικῆς ἐκδόσεως ἢ ἐμὴ μάλιστα ἐν τῇ δευτέρᾳ λέξει τοῦ στίχου β ἢν ὁ μὲν Wolters ἀνέγνω (κατ' ἀντίγραφον ἐκ Θεσσαλονίκης πεμφθὲν) τέ[λεσ]εν, ἐγὼ δὲ τεῦ[ξ]εν· ἐν τῷ λίθῳ εὐκρινῆ ἔκειντο τὰ γράμματα TEY (Mittheil. TEI) ἐν τέλει στίχου καὶ τὰ EN (Mittheil. FN, εσεν) ἐν ἀρχῇ στίχου ὧν τὸ ἀποκεκρουσμένον πρῶτον διεκρίνετο ἔτι ὡς Ξ γράμμα. Ἐν τῇ «Ἔστι» ἀντὶ τοῦ ἐσσομένου οἰοῖσι, ὃ βεβιασμένως μόνον ἐρμηνεύεται, ἤηξα τὸ ἐσσομένου οἰοῖσι· γραπτέον ἄρα καὶ τὸ νοῆσα[ι] (ὃ λίθος καθαρὸν ἔφερε τὸ ΝΟΗΣΑ·) κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν «καὶ ἐσσομένου οἰοῖσι πυθέσθαι» (ὃ λίθος κατὰ συνηθέστατον σφάλμα εἶχε τὸ ΚΕ ἀντὶ τοῦ ΚΑΙ·). Βεροῖας ἐπίγραμμα Delacoulonche (Miss. scientif. VII, 1858, σελ. 268) ἀρ. 88 (Kaibel 527)

στήλην γράψατο Σωζομένη

κουριδίη μερόπεσσι καὶ ἐσσομένου οἰοῖσι πυθέσθαι.

Ὁ ἐπιγραμματοποιὸς τῆς Θεσσαλονίκης ἐχρήσατο τῷ ἀλλαχθὲν ἀγνώστῳ ὄντι ἐπιρρήματι πανάωρια πιθανῶς ἐν νῶ ἔχων τὸ καθ' Ὀμηρον ἐν Ἰλιάδος Ω στίχῳ 540 περὶ τοῦ Πηλέως ὑπὸ τοῦ υἱοῦ λεγόμενον

ἀλλ' ἓνα παῖδα τέκεν πανάωριον

ἐν ᾧ χωρίῳ ὁ σχολιαστὴς τὴν σπανιώτατην λέξιν πανάωριον ἐξηγεῖται «παντελῶς ἄωρον ἀποθανόντα». Τοῦ ἐπιθέτου πανάωρος ὁ Κουμανούδης δύο μόνον ἐμνημόνευσε παραδείγματα, τὸ πρῶτον ἐξ ἐμμέτρου ἐπιγράμματος Σμύρνης (Kaib. 313) καὶ τὸ δεύτερον ὡς ἐκ τοῦ Αἰσχύλου ἐν Προμηθεύς στίχῳ 363 ἐν ᾧ τὸ ἄριστον Λαυρεντικὸν χειρόγραφον ἔχει οὐχὶ τὸ πανάωρον ἀλλὰ τὸ παράωρον, δηλὸν δ' ὅτι τὸ ὄρθον παράωρον (Bergk. παρήωρον νεώτεροι κώδικες). Καὶ τὸ ἄωριος δὲ εἶναι σπάνιον (Kaib. ἐπίγρ. 16, Ἀττικῆς αἰῶνος ε' πρὸ Χριστοῦ, «ἄωριον εἰς Ἄιδου—ἀποιχόμενον»). Μεταγενέστεροι συγγραφεῖς τὴν ἔννοιαν τοῦ καταφθίμενος καὶ τὴν τοῦ ἄωρια (πανάωρια) συνεχώνευσαν ἐν μιᾷ λέξει συνθέτω, τῇ ἄωροθάνατος.

Γ'.

Μιχαὴλ Παλαιολόγου βασιλέως (1280) Τυπικόν.

Πόσης προσοχῆς ἤξιον ὁ Κουμανούδης καὶ τὰς ἐν Βυζαντικαῖς βιβλίαις κεκρυμμένας, ἀθησαυρίστους δ' ἐν τοῖς Λεξικοῖς οὐσας λέξεις,

τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ ἐκάστη τῆς Συναγωγῆς σελίς τῆς συγχειμένης ἐκ λέξεων 7500. Τὰς πλείστας αὐτῶν κατὰ τὴν σελίδα ζ' τοῦ προ-λόγου συνήγαγεν ἐκ βιβλίων· «Θέλει φανῆ (γράφει ἐν σελ. ζ') ἴσως παράδοξον εἰς τινὰς, πῶς λέξεις πολλαὶ τῆς Συναγωγῆς ταύτης, εὐρι-σκόμηναι καὶ ἐν συγγραφεύσι πρὸ πολλοῦ, ὡς εἶπα, δημοσιευθεῖσι διὰ τοῦ τύπου, δὲν κατεχωρίσθησαν εἰσέτι ἐν τοῖς — λεξικοῖς. Καὶ εἰς ἐμὲ ἐφάνη παράδοξον τοῦτο κατ' ἀρχὰς, ἐνῶ μάλιστα ἐβλεπον, ὅτι ὄχι ὡς ἀδοκίμους τὰς ἀπέβαλον οἱ λεξικογράφοι, διότι πολλὰς ὁμοίας τὴν ποιότητα καὶ πλείστας ἄλλας ὁμολογουμένως χείρονας καὶ αὐτόχρημα βαρβαρικὰς δὲν ἀπήξισαν νὰ παραλάβωσιν, ἅτε θέλοντες πάσας τὰς μέγροι τοῦ 1453 ὑπὸ Ἑλλήνων γραφείσας καλὰς ἢ κακὰς λέξεις ἐν συναγωγῶσιν εἰς ἓν, ὡς παριστανούσας τὰς ποικιλίας τοῦ μικροῦ βίου τοῦ ἔθνους πνευματικὰς φάσεις καὶ τὰς μεταβολὰς ἅς ὑπέστη ἡ γλῶσσά του. Ἐνόησα δ' ἐπὶ τέλους, ὅτι ὄχι ἀβουλησίᾳ ἀλλ' ἀδυνασίᾳ ἦτο τὸ αἴτιον τῆς μὴ συναγωγῆς πασῶν. Δὲν ἠδύναντο δηλ. οἱ λεξικογράφοι χωρὶς κόπων μεγίστων νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ ἂν λέξις τις ὀλίγον ἀηθεστέρα, ἢν ἀήντων ἐν ταῖς μελέταις των, ἦτο ἢ δὲν ἦτο ἤδη ἐν λεξικῷ τινι περιειλημμένη, καὶ οὕτω τὴν παρέτρεχον. Ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦτο ἐποίουν ὅτε ἡ λέξις, ἔχουσα πᾶν ποσῶν τὴν σημασίαν καὶ κα-νονικώτατον τὸν σχηματισμὸν, προσεπιτίθει αὐτοῖς ὡς συνήθης καὶ χρή-σεως κοινῆς, ἐπομένως δ' ἔθεωρεῖτο καὶ ὡς περὶ παλαιὰ ἤδη εἰς λεξικά. — Εἰρήσθω λοιπὸν ὅτι πρὸς τὴν τῶν οὕτω παρεωραμένων λέξεων διά-γνωσιν εἶναι χρεῖα νὰ ἐθίσῃ τις τὸ ὄμμα του, ὅτε σωματικῶν καὶ τὸ διανοητικόν, νὰ ἐνεργῇ κατὰ τινὰ εἰδικὸν καὶ ἄμεσον τρόπον, ἢ, νὰ εἶπω ἄλλως, εἶναι χρεῖα ὁ λεξιλόγος νὰ ὁμαζῆται τὸ συχρὸν, τὸ σπάνιον ἢ τὸ ἁπλῆς εἰρημένον. Ταύτην δὲ τὴν ἔξιν παρέχει μὲν ἡ πολυαναγνωσία καὶ τὸ ἰσχυρὸν μνημονικόν, ἀλλ' ὄχι ἀνεὺ εἰδικῆς τινας ἀσκήσεως ἐφ' ἱκα-νὸν χρόνον. Τοιαύτης ἀσκήσεως μέρος τι ἐγὼ προσπορισάμενος καὶ χω-ρίς νὰ ἀντιποιῶμαι πολυαναγνωσίας καὶ ἰσχυροῦ μνημονικοῦ, ἠδυνήθην νὰ ποιήσω τὴν Συναγωγὴν ταύτην. Εἶμαι δὲ σχεδὸν βέβαιος, ὅτι καὶ ἄλ-λοι βιβλιακώτεροι ἐμοῦ ἐποίησαν τοιούτας, ἀλλὰ δὲν προέβησαν εἰς ἔκ-δοσιν, διότι, φαίνεται, ἤθελον νὰ τὰς παρουσιάσωσιν εἰς τὸ κοινὸν εὐ-σταλαστέρας. Ἐγὼ ἔχων γνώμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὡς βραχύβιοι πρέπει μετριώτερον νὰ φιλοδοξῶσιν, ἂν τῶν συγχρόνων θέλωσι τὴν ὠφέλειαν, ἐποίησα ἄλλως.»

Μετὰ χάριτος (ἐπήνθει δὲ τῷ λόγῳ τοῦ ἀνδρὸς πολλὴ καὶ ἀβί-αστος ἢ χάρις) ἐν τῷ ὑποσημειώματι τῆς σελίδος ζ' παρατηρεῖ ὁ Κο-μανούδης· «Ἴνα εἶπω ἀληθῶς πᾶν ὅτι αἰσθάνομαι, λέγω, ὅτι δὲν θεωρῶ πολὺ ἀξιοζήλωτον τὸν προσπορισμὸν τῆς ἐν λόγῳ ἀσκήσεως. Εἶναι μὲν αὕτη χρησιμὴ τῇ φιλολογίᾳ καθόλου, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν φι-λόλογον φέρει τινὰ βλάβην, καθόσον τὸν συνεθίζει νὰ μὴ πολυπροσέχῃ ἐν ταῖς μελέταις του εἰς τὴν τῶν νοημάτων συνέχειαν, νὰ θηρεύῃ δὲ

μᾶλλον λέξεις, τὰς μεινάσας ἀπαρατηρήτους παρ' ἄλλων. Ἐδῶ συμβαίνει πως τὸ τοῦ ῥήτου «ἄλλοις ὑπηρετῶν ἀναλίσκομαι», ὅπερ εἶδά ποτε γεγραμμένον ὑπὸ εἰκόνα κηρίου ἀνημμένου, ἐν τῇ προμετωπίδι τῆς ἀ ἐκδόσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἀνθ. Γαζῆ καὶ μ' ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσιν».

Ἄληθῶς δὲ ὁ Κουμανούδης ἐφαίνεται ἀναλίσκόμενος «ἄλλοις ὑπηρετῶν», συλλέγων μετὰ κόπου τὰς λέξεις ἐκ βιβλίων Βυζαντικῶν συγγραφέων ὧν πολλὰ, ὡς γινώσκουσιν οἱ φιλόλογοι, εἶναι ἤτοι κακῶς ἐκδεδομένα ἢ οὐ πᾶν εὐπρόσιτα. Ἀνυσίμως δ' ὑπηρετήσῃ τὴν εἰρημένην ὑπηρεσίαν ὁ Κουμανούδης καθ' ὃν χρόνον παρημελημένα ἦσαν ἔτι αἱ Βυζαντιακαὶ μελέται, ὧν πατήρ, ὡς γνωστὸν εἶναι, μόλις πρὸ δέκα ἐτῶν ἐγένετο ὁ πολὺς Krumbacher, καὶ κατὰ τρόπον οὕτως εἰπεῖν ὑποδειγματικόν.

Ταῖς δυσκολίαις, ταῖς ἐπιπροσθούσαις τοῖς συλλέγουσι λέξεις, συνέχονται ἐν τῇ ἀναγνώσει βιβλίων πλεόν τῶν ξένων οἱ Ἕλληνες φιλόλογοι οὗς ἡ πρὸς λέξεις οἰκειότης ἀποτρέπει πολλάκις ἀπὸ τῆς ἀναδιφήσεως Λεξικῶν, τοῦ ἐναντίου πραγματος (λέγω τὴν ἀλλοτριότητα) πρὸς τὸ ἐναντίον τούτους κινούτος, δηλοῦν δ' ὅτι πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν Λεξικῶν. Δὲν δύναμαι νὰ γινώσκω τὸν πρῶτον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς συνήθειαν εἰσαγαγόντα τὸ ἐπίθετον αὐτάρχικὸς καὶ τὸ ὡς οὐσιαστικὸν ἄνορα παραλαμβανόμενον (τὸ) αὐτάρχικόν, ἀρπύρα ἐν πολλῇ ὄντα ἄν γράσει καὶ παρὰ ταῖς ἐσημερογραφίαις (ἐν Γερμανικοῖς Λεξικοῖς κατεχωρήθησαν πρὸ πολλοῦ αἱ λέξεις Autarchie καὶ Autarch, ἀγνοῶ δὲ καὶ ἂν ὁ εἰσαγωγὴν αὐτὰ εἰσήγαγεν αὐτὸς πλάσας ἢ ἀναγνοῦς που· ὃ δὲ γινώσκω εἶναι ὅτι ἐν οἷς ἔχω πρὸ ὀρθολογῶν ἐξ Λεξικοῖς αἱ λέξεις, ἃς εὔρον ἐν Βυζαντιακῷ ἔργῳ, δὲν εἶναι ἀναγεγραμμένα.

Καλῶς ὑπέδειξεν ὁ Κουμανούδης ὅτι ἡ μακροτέρα ἀναβολὴ τῆς δημοσιεύσεως τῶν συλλεγομένων ἀγνώστων λέξεων οὐδαμῶς ὀφείλει νὰ ἔχη λόγον τὴν μείζονα εὐστάλειαν· ἐὰν τοῦτον ἢ ἐκείνον τὴν εὐστάλειαν φιλοτιμούμενον μιμηθῶσι πάντες, οὐδεμία ἐλπίς ἔπειτα ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα θὰ ἔχη Λεξικὸν ἄξιον γλώσσης ζωῆς χιλιάδων ἐτῶν ζωῆν. Τοσούτω δὲ μείζον ἐφίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς συχνῆς καὶ ταχεῆς δημοσιεύσεως, ὅσω καὶ σπουδαιότεραν ἀπὸ τίνος χρόνου λαμβάνουσιν ἐπίδοσιν αἱ Βυζαντιακαὶ σπουδαὶ ὧν ἀσφαλὲς κατόρθωμα ἀπὸ τοῦδε νὰ προῖδη δύναται τις καὶ τότε, ὅτι οὐκ εἰς μακρὸν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, πλουσίαν ἤδη ἔχουσα τὴν παλαιὰν σολὴν, θὰ ἐμφανισθῇ καὶ νέαν μετενδεδυμένη πολυτελεῆ ἐσθῆτα καὶ θὰ ἀποδειχθῇ οὐσα γλῶσσα ἀδαπάνητος ἐν τῇ πλάσει λέξεων, ποικιλωτάτη ἐν τῷ πλούτῳ παρχηγῶν καὶ συνθέτων, ἀνυπέρβλητος ἐν τῇ δυνάμει τῆς

ἐκφράσεως. Εἶπε μὲν μοι ὁ Κουμανούδης οὐχ ἄπαξ οὐδὲ δις ὅτι τινὲς τῶν Βυζαντιακῶν συνθετῶν λέξεων μαρτυροῦσιν ὅτι ἐν τῶν πνεύματι τῶν τότε ἐργαζομένων λογίων «ἐπαθὸν ξεθύμασμα» αἱ ἦτοι τὴν αὐτὴν ἢ ὅμοιαν πῶς ἔνοιαν ἔχουσαι ἀπλαῖ ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ λέξεις, καθὼς (ἔλεγε) τὰ ἀμιγῆ ἀρώματα ἀποβάλλουσιν ἐν ποικίλοις συγκράμασι τῆς δυνάμεως μέρος· ἀλλ' ὅμως ταῦτα καὶ παραπλήσια αὐτοῖς λέγων ὁ ἀνὴρ συνεθίζεν αἰετοτε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν διδακτικωτάτην παρατήρησιν «αὐτὸ καὶ θὰ εἰπῇ γλωσσοζωντανῇ, νὰ ἔχη εἰς κάθε χρόνον τὰ δικά της».

Πόσος δὲ κεκρυμμένος λεξικὸς πλοῦτος ἀναμένει τὴν φανέρωσιν, περὶ τούτου πείθει ἑαυτὸν ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων καὶ πάλαι καὶ πρὸ μικροῦ χρόνου ἐκδεδομένα ἔργα καὶ ἐπιμελῶς ἐν αὐτοῖς ἐκζητῶν τὰ ἄξια ζητήσεως ὄντα. Παραδείγματος μόνον χάριν ἀπέσπασα ἐκ τῆς Συλλογῆς μου μικρὸν μέρος, τὸ ἐφεξῆς παρατεθησόμενον· ὅτι δὲ τὸ Τυπικόν, ὃ ἔτι 1895 ἐξέδωκεν ὁ φιλοπονώτατος Μανουὴλ Γεδεών, ἐκ σελίδων 23 μικρῶν συγκεῖμενον δωρεῖται ἡμῖν 28 νέας καὶ ἀλλαχόθεν ἀγνώστους ἔτι λέξεις, τοῦτο σαφῶς διδάσκει πῶς νὰ ἔχῃσι δύνανται τὰ πράγματα ἐν ἔργοις μακροτέροις.

1) Ἀγελόθυμος· «γένος δ' αὐτοῖ» — Ἄρει σύντροφον φιλαίματόν τε καὶ ἀγελόθυμον» σελ. 51, 10.

2) Ἀλλόπονος· «τοὺς δ' ἀλλοπόνους διακονίας ἀσχολομένους» σελ. 38, 24, λέγει δὲ τοὺς βαρύτερα διακονούντας ἔργα (μαγείρους, γεωργούς, κηπουρούς, πυλωρούς καὶ ἀρτοποιούς) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πρῶτους διακονητάς τοὺς μὴ κληνοτάς. Φέρονται ἐν τοῖς Λεξικοῖς τὰ μεγαλόπονος, πολυπόμος (ἀλλὰ ἐργοπόμος, ἐσθλοπόμος, ὀλιγοπόμος).

3) Ἀνεπίδεσπος· «τὰ—τῶν μοναστηρίων ἀνεπίδεστοτα» 23, 10.

4) Ἀνταπονέμω· «ἀνταπονέμειν τὰς χάριτας» 23, 22.

5) Ἀντιρρητικῶς· «ὑπομνησκέτωσαν — οὐκ ἀντιρρητικῶς ἀλλ' εὐνοικῶς 32, 23.

6) Ἀρηικός· «ἀρηικὴν ἀσπίδα ἐπωμισάμεθα» 50, 8.

7) Ἀρραγῶς· «εἰς πέτραν οἶκον ἀρραγῶς ἤδρασμένον» (ἐν ἰαμβείοις) 60, 29.

8) Αὐταρχικός· «εἰς τὸ αὐταρχικόν — καὶ βασιλικὸν ἀνήγαγεν ἄρμα» 19, 3· τὸ αὐταρχικόν· «τὸ ἐντεῦθεν αὐταρχικόν ἐπιδεικνύμενοι καὶ αὐτόβουλον» 49, 21.

9) Δωδεκαφώτια· 45, 25 και 47, 13 ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ γνωστοῦ δωδεκάφωτα.

10) Ἐκτοπιστής· 52, 16.

11) Ἐποφθάλμις· 52, 5.

12) Εὐθυγνωμοσύνη· 21, 15.

13) Εὐχαρίστησις· «μετ' εὐχαριστήσεως στεργέτω» 33, 7.

14) Ἰεροφαλτία· 36, 24.

15) Κτιτορικός· 47, 3.

16) Κτιτορικῶς· 45, 24.

17) Μεσόναον· «ἐν τῷ μεσονάφῳ» 47, 13 (ἢ μεσόναος).

18) Μεταρροϊζῶ· 60, 23. Τὴν καλλίστην λέξιν ἀποκαθίστημι ἐν τοῖς λαμβείοις

Φθόνου βέλεμα πάμπαν οὐχ ἤψαντό μου
καὶ ταῦτα παρὰ πάντα (ser. πάντων?)

πολλὰ· πολλὰς,
εἰς δ' ἀντιπῶν ὡσανεὶ κεκρουότα
φροῦδα μετερροῖσαν ἐξοπισθίως

κατ' αὐτὸ τὸ χειρόγραφον, ἔχον τὸ ὄρθον καὶ ἀληθῆς μετερροῖζήσαν (ὃ οὐδὲν δέον ὁ ἐκδότης μετέγραψε μετερροῖσαν· παραβλητέον δὲ τὸ γνωστὸν ἀναρροϊζῶ). Ἡ λέξις ἀνέμνησέ με ἄλλους στίχους πρὸ τῶν παρατεθέντων ἀμέσως χειμένους, τοῦσδε·

Τοῖνον λύπης φλόγῳσις οὐκ ἔφλεξέ με
χειμῶν τε δεινῶν καὶ τινα μετριάζει
τοῦ κοσμικοῦ κλύθωνος οὐκ ἔτρεψέ με.

Γεγραμμένον ἔκειτο, εἰκάζω, τὸ ροιζή και ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ ματα (ροιζήματα), ταῦτα δὲ ἀναγνωσθέντα ματροιαζή ἀπέτεκον τὸ μετριάζει.

19) Μυσῶ (—άω)· «τάφῳ—λειψάνων—ἐντὸς μυσῶντων πεπληρωμένῳ» 27, 3.

20) Νοστιμότης· «ὡς ἄλλας ἀρτύειν ταῖς ἀρεταῖς τὸ λειπόμενον πνευματικῆς νοστιμότητος» 29, 7.

21) Ὁρθορρήμων· «τὴν Ἑλλάδα γλωτταν τὴν ὀρθορρήμονα» 19, 29.

22) Παλινστροφία· «δι' αἰτίαν παλινστροφίας» 31, 13.

23) Πολιῶ (—άω)· «τοὺς πολιῶντας χρόνῳ» 25, 24. Γνωστὸν ἦτο τὸ μεταβατικὸν πολιῶ (—όω).

24) Προσγενίς· «δέσποινα εὐσεβεῖς καὶ προσγενίδες τῶν—βασιλέων» 45, 1. Εἶπον ἄλλοι τὸ συγγενίς.

25) Στερκτέος· «στερκτέα» ταύτην καὶ ὑμῖν γενέσθαι — ἄξιῶ» 53, 5.

26) Συμμέλεια· «τὴν ἐν τῇ συνοδείᾳ συμμέλειαν — στεργέτω» 33, 7.

27) Συμφρονιστής· 35, 23.

28) Ταμειοῦχος· 38, 12. Κακὸν τὸ ἐν τοῖς Λεξικοῖς ταμειοῦχος.

Τὰς λέξεις δὲ γρηγορότης (36, 21), ἐργομοχθία (37, 22), ἰσόποσος (38, 6), καινοτρόπως (19, 18) καὶ ὀλβιῶ—όω (18, 3) ἀνέγραψε τῶν λεξικογράφων μόνος ὁ Κουμανούδης. Περὶ δ' ἄλλων ἄλλοτε, Θεοῦ ἰσχυρός.

Ἐν Μυτιλήνῃ, τῇ 12 Ἰουλίου 1899.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050287

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Τύπος τοῦ ἀστροναύτου Λούδ ἐν Γερμανίᾳ

ΑΘΗΝΩΝ